

Leon Wyczółkowski (11 kwietnia 1852 w Hucie Miastkowskiej - 27 grudnia 1936 w Warszawie)

*Ten artysta-profesor spod Garwolina
jako malarz akademicki zaczynał,
gdy ujrzał Moneta,
pojął, droga nie ta,
światło, blask, nastrój... to dzieła podwalina!*

(ebs)

Leon Wyczółkowski - malarz, grafik i rysownik, jeden z czołowych przedstawicieli Młodej Polski w nurcie malarstwa realistycznego.

Urodził się 11 kwietnia 1852 w Hucie Miastkowskiej koło Garwolina nad Wilgą, woj. mazowieckie jako Leon Jan Wyczółkowski herbu Ślepowron. Był synem Mateusza, pochodzącego z drobnej szlachty kupca szkła, i Antoniny z Falińskich. Do szkoły ludowej chodził w Kamionce pod Lubartowem, a następnie uczęszczał do gimnazjum, najpierw w Siedlcach, potem w Warszawie. W latach 1869-1871 uczył się w warszawskiej Klasie Rysunkowej u Antoniego Kamińskiego i Rafała Hadziewicza, a w latach 1872-1873 u Wojciecha Gersona, malarza realisty.

W 1873 zwiedził Wystawę Powszechną w Wiedniu, ukazującą również szeroki przekrój zjawisk artystycznych. Jesienią 1875 wyjechał do Monachium i do 1877 studiował w pracowni węgierskiego malarza Aleksandra Wagnera na tamtejszej Akademii Sztuk Pięknych. Po powrocie do kraju, w latach studiował w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych pod kierunkiem Jana Matejki.

W 1878 zwiedził Wystawę Powszechną w Paryżu, gdzie oglądał m.in. obrazy Claude'a Moneta. W 1880 mieszkał we Lwowie.

W 1880 wrócił do Warszawy. W krótkim czasie stał się malarzem o ustalonej pozycji. Utrzymywał się głównie z portretów, wykonywanych na zamówienie. W Warszawie odszedł ostatecznie od akademizmu. Opierając się na doświadczeniach malarzy francuskich (Monet) tworzył szereg scen salonowo-buduarowych.

W 1883 wyjechał na Ukrainę, gdzie z przerwami na krótsze i dłuższe pobyty w Warszawie, pozostał dziesięć lat. Mieszkał najpierw w Laszkach - majątku Głębockich na Podolu, a następnie dwa lub trzy lata spędził na wsi u kuzyna. Przebywał również na Kijowszczyźnie w Bereznej u Podhorskich i w Białej Cerkwi u Branickich. Na Ukrainie powstały słynne jego dzieła w wielu wariantach, jak "Rybacy", "Chłopi", "Woły", "Orka" i "Kopanie buraków".

W 1889 odwiedził ponownie Paryż (Wystawa światowa), zapoznając się z dziełami Moneta i sztuki japońskiej. W 1890 w salonie Krywulta w Warszawie wystawił prace powstałe w czasie pobytu na Ukrainie. Wskazywały one na ewolucję artysty w kierunku impresjonizmu.

W październiku 1895 został powołany na wykładowcę w krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych i przeniósł się na stałe do Krakowa. Po 1895 uległ na krótko wpływowi symbolizmu ("Sarkofagi" - 1897). Odbił liczne podróże po całym kraju i zagranicą (Włochy, Francja, Hiszpania, Anglia, Irlandia). Stopniowo rezygnował z techniki olejnej i coraz częściej posługiwał się pastelami i akwarelą, a także kredą i tuszem. Wykorzystywał pewne rozwiązania impresjonizmu, malując pejzaże i sceny rodzajowe z silnymi efektami świetlnymi ("Rybacy brodzący").

<https://www.youtube.com/watch?v=vAyaF7C3MfA>

Malował pełne światła, nastrojowe pejzaże, m.in. tatrzańskie, drzewa, zabytki architektoniczne miast polskich i pamiątki historyczne (cykl "Skarbiec wawelski"), martwe natury i kwiaty. Powstały liczne autoportrety artysty i portrety wybitnych postaci, m.in. prof. Ludwika Rydygiera z asystentami, Stanisława Witkiewicza, Jana Kasprówicza, Karola Estreichera, Erazma Barcza, Józefa Chełmońskiego, Konstantego Laszczki. U schyłku XIX wieku stał się obok Juliana Fałata, Jacka Malczewskiego i Jana Stanisławskiego, jednym z najpopularniejszych malarzy krakowskich.

<https://www.youtube.com/watch?v=UQUO85fhg7c>

Będąc do 1919 profesorem Akademii Sztuk Pięknych wykształcił sporą grupę malarzy, z których wybili się zwłaszcza Wojciech Weiss i Fryderyk Pautsch. W Krakowie związał się z życiem kulturalnym miasta. W salonie literata Ignacego Maciejowskiego (Sewera) spotykał się z Adamem Asnykiem, Władysławem Reymontem, Tadeuszem Micińskim, Kazimierzem Tetmajerem, Jackiem Malczewskim, krytykiem sztuki Konstantym Marią Górkim. Odwiedzał kawiarnię Turlińskiego "Paon" będącą siedzibą cyganerii artystycznej. Portretował niemal cały świat artystyczny Krakowa.

<https://www.youtube.com/watch?v=6jcd4jOMjeg>

W mieszkaniu Fałata grywał w brydża ze Stanisławem Przybyszewskim, Teodorem Axentowiczem, Janem Stanisławskim. Był popularny w środowisku również jako karykaturzysta. Od końca lat 80. XIX w. do 1912, dzięki znajomości z Feliksem Mangghą Jasieńskim interesował się sztuką japońską.

W końcu lat 90. XIX w. zainteresował się grafiką, jako autonomicznym środkiem artystycznej wypowiedzi. Uprawiał różne techniki: litografię, algrafię, akwafortę, fluorofortę i miękki werniks zarówno w wersji czarno-białej, jak i barwnej. Po 1910 wybrał ostatecznie technikę litografii.

Znakomicie oddawał urodę kwiatów i martwych natur.

https://www.youtube.com/watch?v=g6OiuXsGm_Y

Próbował swoich sił także w rzeźbie, tworząc posąg husarza na koniu, jako projekt nagrobka dla Jana Matejki. W 1909 został rektorem krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych i godność tę pełnił w roku akademickim 1909/1910. W 1911 ciężko chory przeszedł na emeryturę.

Wybuch I wojny światowej zastał go w majątku Malinowszczyzna w okolicach Wilejki na Litwie, gdzie studiował pejzaż leśny. Pospieszenie wrócił do Warszawy, gdzie spędził rok, nie mogąc przedostać się do Krakowa. Malował akwarele i wykonywał litografie z widokami Starego Miasta. Od 1915 przebywał w Krakowie, gdzie związał się z Legionami Piłsudskiego. W 1915 w wieku 63 lat ożenił się z Franciszką z Panków (małżonkowie nie posiadali potomstwa). Kilka miesięcy w 1916 przebywał w 6 pułku piechoty w obozie pod Warszawą.

Od 1922 związał się z Wielkopolską i Pomorzem. Przekazał wtedy kolekcję dzieł sztuki wschodniej Muzeum Wielkopolskiemu w Poznaniu, zawierający: dywany, makaty, kilimy, wazony, misy, szkła, zabytkowe meble oraz dzieła malarskie i graficzne. Za ten dar Poznański Wydział Krajowy przekazał artyście dworek w Gościeradzu pod Bydgoszczą. Odtąd miesiące letnie spędzał w swoim dworku otoczonym parkiem i sadem. Jedną z ostatnich jego prac okazała się znana w czterech wersjach "Wiosna w Gościeradzu" (1933).

W 1929 przeniósł się z Krakowa do Poznania. W 1933 został mianowany profesorem honorowym Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, a w 1934 r. powołano go na profesora grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

Mieszkając w Gościeradzu, gdzie urządził pracownię, często bywał w Bydgoszczy. W wolnych chwilach przechadzał się po mieście i oglądał piękniejsze gmachy i stare drzewa. Zachwycał się olbrzymimi topolami nad Kanałem Bydgoskim. Utrzymywał kontakty z Zygmuntem Malewskim. W 1924 darował Muzeum Miejskiemu w Bydgoszczy

pierwsze prace. W ślad za tym zaczęło się gromadzenie jego dalszych dzieł. Już za życia artysty jedną z sal muzealnych poświęcono jego twórczości.

Zmarł 27 grudnia 1936 w Warszawie wskutek zapalenia płuc. Uroczystości pogrzebowe 30 grudnia 1936 odbyły się w Bydgoszczy, gromadząc wielotysięczne tłumy. Uczestniczyli w nich przedstawiciele najwyższych władz państwowych i duchownych, a także reprezentanci polskiego życia kulturalnego. Został pochowany jak sobie tego życzył, na cmentarzu wiejskim we Wtelnie koło Bydgoszczy.

<https://www.youtube.com/watch?v=9MBkSF-kbQE>

8 kwietnia 1937 żona Franciszka zgodnie z ostatnią wolą męża, przekazała miastu Bydgoszcz 425 prac, szkicowniki oraz pamiątki osobiste i wyposażenie pracowni. Akt darowizny zobowiązywał Bydgoszcz do sprawowania opieki nad zbiorem, popularyzacji twórczości i upamiętniania rocznic związanych z artystą oraz opieki nad jego grobem. W 1937 Muzeum Miejskie w Bydgoszczy urządziło wystawę daru, na której zgromadzono 129 prac graficznych i 217 malarskich z najrozmaitszych okresów jego twórczości.

W dniu 5 grudnia 2007 r. Narodowy Bank Polski wprowadził do obiegu monety upamiętniające postać Leona Wyczółkowskiego, o nominałach: 20 zł - wykonaną stemplem lustrzanym w srebrze, i 2 zł - wykonaną stemplem zwykłym w stopie Nordic Gold.

W 2009 na Wyspie Młyńskiej w Bydgoszczy urządzono tzw. Dom Leona Wyczółkowskiego - muzeum z dziełami artysty i wnętrzami zaaranżowanymi na dworek, w którym mieszkał w okresie międzywojennym.

obrazy

zdjęcia